

Preventivní válka, či preemptivní útok?

(Bushova doktrína a válka s Irákem)

NÁZORY
POLEMIKA

Nemá valného smyslu se zabývat tvrzeními, že „Bush se pustil do zločinné agrese, protože je to krvelačný primitiv“, že se „chtěl pomstít Saddámovi“ za jeho někdejší pokus zavraždit otce Bushe či že válka v Iráku byla tažením „kvůli ropě a ziskům“, že je „snahou odvracet pozornost od domácích hospodářských a politických potíží“. Co však skutečně pohnulo Bushe k tomuto níkterak snadnému a též riskantnímu kroku?

Následující příspěvek vychází z materiálu uveřejněného v časopisech Parameters Spring 2003 a Nový Polygon 5/2003. Vysvětlují se v něm hlavní zásady tzv. Bushovy doktríny a v kontextu války v Iráku se článek zabývá jejími přednostmi i slabinami.

Malá rekapitulace

Zopakujme si, co válce v Iráku předcházelo. V roce 1981 izraelská letadla porušila irácký vzdušný prostor, aby zcela zničila nukleární reaktor, téměř již dostavěný, zejména za pomoci Francie. Saddám Husajn ve svém zbrojním programu pokračoval; při té příležitosti zahájil válku proti Íránu, s obrovskými ztrátami na obou stranách. Invaze do Kuvajtu v roce 1991 byla prohrána zásluhou zejména americké vojenské síly, s mandátem OSN. Mandát se však vztahoval pouze na osvobození Kuvajtu, takže neskončil svržením Saddámovy vlády. Ten pokračoval s výzkumem a výrobou zbraní hromadného ničení. Program získání zbraní A (atomových) se mu nezdánil, na rozdíl od zbraní B (bakteriologických) a C (chemických), jejichž vlastnictví nepopíral, ba účinně použil v jím zahájené válce proti Íránu a proti vlastnímu, kurdskému obyvatelstvu. Mezinárodní inspektory v r. 1995 vyhnal a rezoluce OSN ignoroval. Rada bezpečnosti přikázala Iráku odzbrojit, nevlastnit ZHN (jak již bez donucení učinily Jižní Afrika, Ukrajina a Kazachstán) a umožnit práci mezinárodních inspektorů. Irák dodal zprávu o rozsahu 12 000 stran, částečně lživou a v podstatě neúplnou. Chyběla v ní např. informace, kam se podělo 2160 kg antraxu a co se stalo s produkcí jedovatého plynu VX (jedna raketa s náloží materiálu VX by byla schopna zabít na milion lidí).

Poslední v pořadí, již sedmnáctá, jednomyslně přijatá rezoluce 1441 Rady bezpečnosti pohrozila radikálním postihem. Saddám hrozbu ignoroval a zase se nic nedělo. Systém se začal podobat debatní společnosti – bývalé Lize národů v Ženevě – což pohnulo Bushe k odzbrojení Saddáma i bez mandátu OSN. V Bushově administrativě navíc převládalo přesvědčení, že fundamentální příčinou destabilizace ve světě jsou nefunkční, nedemokratické režimy v islámských zemích. Když bude svržen Saddám, vyskytla by se příležitost demokratizace Iráku, která by mohla nastartovat obdobný trend modernizace a stability v okolních arabských státech.

„Jestliže nebudeme jednat, Saddám si zbuduje arzenál nebezpečného rozsahu (rebuild an arsenal of devastating destruction) a já vám zaručuji, že ten arzenál použije,“ prohlásil v r. 1988 Bill Clinton, aniž by jednal [1]. George W. Bush, jeho nástupce v úřadě, nechtěl – zejména po 11. září 2001 – déle čekat, až Saddám zhotoví svou první atomovou bombu, nechtěl vyčkávat, až by své zbraně B a C poskytl mezinárodním teroristům, fundamentalistickým fanatikům, přesvěd-

čeným, že vražděním zejména, ale ne výlučně, Američanů, vykonávají vůli Alláha. Teroristický stát a mezinárodní terorismus ruku v ruce – z toho vyplynul závěr, že je v životním zájmu USA Saddáma odzbrojit a zbavit moci. Bylo by nebezpečnější nejednat, než jednat.

Při nástupu do úřadu prezident Bush přísahal dodržovat ústavu a starat se o bezpečnost země. Nepřísahal žádné mezinárodní organizaci, neexistující světovládě. Po zkušenosti na Balkáně, kde evropská pasivita zavinila zbytečné ztráty desítek tisíc životů, kde jednotky OSN nečinně přihlížely k tamějším jatkým, měli Američané pro intervenci v Iráku k dispozici i tento precedent: v r. 1999, za předpokladu, že Rusové budou v Radě bezpečnosti vetovat vojenský zásah proti Srbům, USA v úmyslu zabránit genocidě v Kosovu pomínuly OSN a akce se uskutečnila jen v rámci NATO.

Národní bezpečnostní strategie

V září 2002, rok po teroristickém útoku z 11. září na Spojené státy, jež provedla al Kajda, vydala Bushova administrativa dokument nazvaný *Národní bezpečnostní strategie* [2].

Kapitola V. dokumentu, který je též známý jako **Bushova doktrína**, definuje přístup americké administrativy k použití síly. Na čtyřech stranách se více méně opakují myšlenky z prezidentových projevů, jež měl po 11. září, včetně vyhlášení na spojeném zasedání obou sněmoven Kongresu 20. září 2001, na varšavské konferenci o boji s terorismem 6. listopadu, jeho poselství o stavu Unie 29. ledna 2002, výroky na setkání se studenty virginského vojenského institutu 17. dubna a projevu k absolventům vojenské akademie ve West Pointu 1. června.

Jsou zde stanoveny zásady politiky užití síly (use-of-force policy), jejíž cíl je uveden v nadpisu kapitoly V: **„Zabránit nepřítelům, aby nás, naše spojence, přátele, neohrožovali zbraněmi hromadného ničení.“**

Bushova doktrína vychází z definice hrozby, respektive ohrožení (threat), založené na kombinaci „radikalismu a technologie“ – jmenovitě politického a náboženského terorismu, v kombinaci s možností získání zbraní hromadného ničení (ZHN). Ve své řeči ve West Pointu prezident Bush vyhlásil:

„Nejvážnější ohrožení svobody je ve spojení radikalismu a technologie. Pokud se budou rozšiřovat biologické a jaderné zbraně, spolu s technologiemi balistických raket – pokud tohle nastane, i slabé státy a malé skupiny mohou získat ohromnou sílu zaútočit na velké státy. A přesně tento cíl naši nepřátelé vyhlásili, a již byli přistiženi při tom, když se tyto strašné zbraně pokusili získat.“ [3]

Ministr obrany Donald Rumsfeld poté několikrát a opakovaně mluvil o vzniku „spojení mezi teroristickými sítěmi, teroristickými státy a zbraněmi hromadného ničení... jež může z malých či zbídačelých států, z relativně bezvýznamných skupin jednotlivců udělat mocné nepřátele“ [4].

Bushova doktrína vymezuje **tři hlavní hrozby**:

- ❑ teroristické organizace s globálním dosahem,
- ❑ slabé státy, jež poskytují takovým organizacím útočiště a pomoc,
- ❑ a tak zvané problémové státy (rogue states).

První dvě hrozby představují al Kajda a Afghánistán. Problémové státy jsou popisovány jako: „... státy, jež tyranizují vlastní obyvatelstvo a užívají národní bohatství pro osobní pro-

spěch vládnoucí vrstvy, nerespektují mezinárodní právo, ohrožují své sousedy, bez skrupulí porušují mezinárodní dohody, jež podepsaly, jsou odhodlány získat zbraně hromadného ničení a další vojenskou technologii, buď jako hrozbu či proto, aby mohly uskutečnit své agresivní plány, podporují terorismus na celém světě, odmítají všelidské hodnoty a nenávidí Spojené státy a vše, co symbolizují.“ [5]

Tím klíčovým je jejich agresivita a snaha získat ZHN, zvláště jaderné zbraně, jež mohou způsobit daleko větší masakr než biologické a chemické zbraně.

Zdá se, že předobrazem této definice je Irák, i když mnohem větším zdrojem mezinárodního terorismu je Írán, a obecně se předpokládá, že třetí stát tzv. „osy zla“, Severní Korea, již určitý jaderný potenciál má. Severní Korea ale v posledních letech vede poměrně umírněnou zahraniční politiku, přinejmenším do října 2002, kdy vyhlásila, že obnovuje svůj jaderný program, navzdory dohodám z r. 1994. Zde Bushova administrativa hledá diplomatické řešení, pro nátlak na Severní Koreu se snaží získat Tokio a Peking. O válce proti Severní Koreji se nikdy nemluvalo, i když Pchjongjang se ve svém jaderném programu dostal dál než Irák a i když Kim Jong Il je, pokud vůbec, ještě nevypočitatelnější než Saddám Husajn. Bushova administrativa se domnívá, že Severní Korea, co se týče mezinárodní politiky, sleduje poměrně neškodné cíle.

V případě Iráku byla situace jiná. Irácké ambice a jeho mocenské záměry se nebezpečně vyrovnaly - záměr ofenzivního užití ZHN se odvozuje již z toho faktu, že je Irák vlastnil. Podle náměstka ministra zahraničí Richarda Armitage „neustávající snaha vlastnit zbraně hromadného ničení nese s sebou *nevyhnutelnost* toho, že budou použity proti našim zájmům“ [6].

Základním východiskem Bushovy doktríny je skutečnost, že **koncepce odstrašování z doby studené války nemusí vůči problémovým státům, jež se snaží získat ZHN, fungovat, a je naprosto nefunkční vůči teroristickým organizacím.**

„Za studené války,“ uvádí se v *Národní bezpečnostní strategii*, „existoval status quo, protivníci, jež měli nechuť k riziku Ale odstrašení založené pouze na hrozbě odplaty nebude pravděpodobně příliš účinné vůči představitelům problémových států, ochotným riskovat, dávat v sázku životy svých obyvatel a blahobyt svých národů Tradiční koncepce odstrašení nebude fungovat vůči teroristickému nepříteli“ [7].

Tento citát odráží myšlenky prezidenta Bushe v jeho projevu ve West Pointu: „Odstrašení (deterrence), slib masové odvety (massive retaliation) proti celým národům neznamenají nic proti skrytým teroristickým sítím, jež nehájí žádný konkrétní stát či osoby.“ A dále, „politika zadržování (containment) není možná, když vyšinutí diktátoři, vlastníci zbraně hromadného ničení, mohou tyto zbraně dopravit na cíl pomocí řízených střel či je mohou poskytnout svým teroristickým spojencům“.

Na rozdíl od politiky zadržování komunismu, jež byla zaměřena proti jeho územnímu rozšiřování, zadržování Iráku se od r. 1991 zaměřovalo jak na Saddámovy územní, tak jaderné ambice. Toto zadržování je tudíž jak „vertikální“, tak „horizontální“. Takže podle Bushovy doktríny problémové státy představují dvojí hrozbu: snaží se získat ZHN nejen pro sebe, ale také pro své teroristické „spolence“.

Situace je ještě horší, říká Bílý dům, proti této hrozbě neexistuje žádné odstrašení, navíc je to ohrožení bezprostřední, vyžaduje okamžitou reakci. Ani ne po dvou měsících po útocích z 11. září prezident Bush vyhlásil: „Nebudeme čekat, až původci této masové vraždy získají zbraně hromadného ničení.“ [8] V poselství k americkému Kongresu uvedl, že „... čas není na naší straně. Nebudu čekat, až se něco stane, zatímco nebezpečí poroste. Nebudu čekat,

až se riziko ještě více přiblíží“ [9]. Ve West Pointu prezident varoval: „Jestliže budeme čekat, až se hrozby uskuteční, nebudeme muset čekat příliš dlouho.“ [10].

Národní bezpečnostní strategie to říká jasně: „Nemíníme nechat naše nepřátele, aby udeřili první.“ Poradkyně pro národní bezpečnost Condoleezza Riceová v rozhovoru pro CCN 8. září 2002 zdůraznila přesvědčení, že hrozí bezprostřední nebezpečí, proto administrativa nemíní čekat na konečný důkaz toho, že Saddám Husajn je odhodlán získat jaderné zbraně, neboť tím „posledním důkazem by byl až skutečný atomový hřib“ [11]. Tuto metaforu potom pak prezident Bush několikrát opakoval.

Shrnuto, Bushova doktrína předpokládá bezprostřední, několikanásobné, potenciálně katastrofální ohrožení Spojených států, kterému nelze zabránit prostým odstrašením – ohrožení, jež je vzhledem ke kombinaci své ničivosti a necitlivosti vůči odstrašení v americké historii bezprecedentní. Nepřímě tak naznačil, že takové bezprecedentní ohrožení bude vyžadovat bezprecedentní odpověď.

Odpověď: předjímající obrana

Skutečnost, že máme co do činění s protivníky, kteří jsou připraveni „udeřit první“, vyhrožovat použitím zbraní hromadného ničení, respektive je proti Spojeným státům přímo použít, kteří „by neváhali užít zbraně hromadného ničení, jestliže by se domnívali, že to poslouží jejich záměrům“, nevyhnutelně diktuje politiku, pro kterou Bushova administrativa zvolila název „předjímající sebeobrana“ (anticipatory self-defense).

Tato politika byla uvedena jako **preemptivní strategie** (strategy of preemption). Ve své řeči ve West Pointu prezident Bush mj. prohlásil, že „válka s terorem nebude vyhrána, pokud budeme jen v obraně. Musíme přijmout boj s nepřitelem, narušit jeho plány a vyřešit ty nejhorší hrozby dříve, než se objeví. V tomto světě je jediná cesta k bezpečnosti, a tou je cesta akce. A náš národ bude jednat“.

V *Národní bezpečnostní strategii* se uvádí, že „Spojené státy jsou již dlouho rozhodnuty vést preemptivní operace, jež by vyvážily značné ohrožení národní bezpečnosti“, a vzhledem k riziku, jež by přinesla nečinnost vůči nepříteli, který je připraven udeřit první, „... Spojené státy budou, nastane-li potřeba, jednat preemptivně“. *Národní bezpečnostní strategie* dále říká: „Právní vědci a odborníci na mezinárodní právo často podmiňují preempci existenci bezprostředně hrozící hrozby – nejčastěji je to viditelná mobilizace armád, vojenského námořnictva, vojenského letectva, jež se připravují na útok.“ Nicméně „musíme se přizpůsobit koncepci bezprostřední hrozby (imminent threat), možnostem i cílům dnešních protivníků“. Protože problémové státy dobře vědí, že nemohou zvítězit konvenčními zbraněmi, „budou se spoléhat na teroristické činy, případně i na užití zbraní hromadného ničení, jež lze snadno skryt, dopravit utajeně na místo a bez varování použít“.

Bushova administrativa nepokládá preempci za náhradu tradičních nevojenských opatření, jakými jsou sankce, diplomatický nátlak (coercive diplomacy) či aktivní politika zamezování rozšiřování ZHN (counterproliferation) a posilování opatření proti jejich rozšiřování (nonproliferation). Preempce je určité „doplnění“ (ad-on) těchto opatření, jež je uzpůsobeno nové hrozbě, proti níž odstrašení jako takové nefunguje (non-deterable threat).

Je ovšem otázkou, zda je „preempce“ skutečně tím nejlepším prostředkem. Podle oficiální definice Pentagonu je preempce „útok zahájený na základě nepopiratelného důkazu, že hrozí

nepřátelský útok“ (an attack initiated on the basis of incontrovertible evidence that an enemy attack is imminent) [12].

V protikladu k tomu je preventivní válka (preventive war) „válkou zahájenou v přesvědčení, že vojenský konflikt, i když bezprostředně nehrozí, je nevyhnutelný, a jeho odklad by představoval velké riziko“ (a war initiated in the belief that military conflict, while not imminent, is inevitable, and that to delay would involve great risk) [13].

Každý aforismus obsahuje pravdivé jádro. Harvardský profesor Graham Allison ironicky shrnuje logiku preemptivní války takto: „Možná někdy mezi námi dojde k válce, ale právě teď jsem silný, ale ty nejsi. Takže válčit budu teď.“ Allison říká, že stejná logika byla i za japonským útokem na Pearl Harbor. „..... a ve vzácných chvílích, kdy byli moji japonští kolegové skutečně upřímní - neoficiálně - říkali, že jejich (tj. japonskou) velkou chybou bylo to, že čekali příliš dlouho“ [14].

Rozdíl mezi preemptivní válkou a preventivní válkou je velmi důležitý. Jak bylo ukázáno výše, preemptivní útok je ospravedlnitelný, pokud splňuje přísná kritéria Daniela Webstera vyhlášená r. 1837, a odpovídá právní normě, že hrozba je „bezprostřední, ohromná, neponechává volbu jiných prostředků, ani čas na rozmyšlení“ [15].

Preemptivní válka má právní oprávnění, na druhé straně preventivní válka takové oprávnění nemá, protože hrozba není ani jistá, ani bezprostředně nehrozí. Preventivní válku potom nelze odlišit od obyčejné agrese, což vysvětluje, proč Bushova administrativa trvá na tom, že jejich strategie je preemptivní, i když se někteří vládní činitelé užívají oba termíny v podstatě stejným, zaměnitelným způsobem.

Problémem je, alespoň co se týče Iráku, že chybí přesvědčivé důkazy, alespoň veřejně dostupné důkazy, o tom, že hrozil bezprostřední irácký útok na Spojené státy, s využitím ZHN. Takový útok by byl asi nepravděpodobný, poněvadž by vyvolal okamžitou, zdrcující odvetu: zničení nejen Saddáma Husajna, jeho režimu, ale i celého Iráku. Přestože se Bílý dům domnívá, že odstrašení podobného druhu je v případě problémových států nedostatečné, nefunkční, americká administrativa prý několikrát iráckého diktátora varovala, že on i jeho země budou „zničeni“ (annihilation), pokud budou ZHN použity proti jiné zemi.

Tato hrozba byla v podstatě zopakována v prosinci 2002 v *Národní strategii boje se zbraněmi hromadného ničení*: „Spojené státy si vyhrazují právo reagovat zdrcující silou - nezříkají se žádných prostředků - pokud budou ZHN použity proti Spojeným státům, jejich jednotkám v zahraničí či spojencům“ [16]. Hrozba útoku na Irák byla pravděpodobně zamýšlena jako posílení amerického odstrašení, avšak odstrašení vyžaduje, aby ten, co je odstrašován (deterree), věděl, že, pokud nespáchá to, od čeho má být odrazen (deterred), útok nebude podniknut. Pokud je ale někdo přesvědčen o tom, že přijdeme tak jako tak, není tak vlastně odstrašení znehodnoceno?

Pokud irácký útok nehrozil, nestala se americká intervence v Iráku vlastně preventivní válkou, jež byla založena na předpokladu, že vypuknutí nepřátelství je nevyhnutelné, a že je třeba udeřit dříve, než se vojenský poměr sil stane méně příznivým, tj. dříve než Saddám bude mít jaderné zbraně? Prohlášení a činy Bushovy administrativy by ukazovaly na to, že panovalo obecné přesvědčení o nevyhnutelnosti války a ochota ji zahájit pramenila ze skutečnosti, že administrativa došla k závěru, že čas není na americké straně.

Ve svém projevu k národu v Cincinnati 7. října 2002 prezident Bush položil otázku: „Pokud bychom věděli, že Saddám Husajn má již dnes nebezpečné zbraně, a my to víme, mělo by smysl, aby celý svět čekal s konfrontací, až ještě více zesílí a získá ještě nebezpečnější

zbraně?“ Prezident pokračoval v tom smyslu, že Iráku to nebude trvat „ani rok“ než sestaví jadernou zbraň a že pokud bychom mu to umožnili, „byla by překročena nebezpečná hranice. Saddám Husajn by byl v pozici, kdy by mohl vydírat kohokoli, kdo by se postavil proti jeho agresi ... k ovládnutí Středního východu ... a k ohrožení Ameriky“, tím, že by „předal jadernou technologii teroristům“ [17].

To by skutečně mohlo být důvodem pro zahájení třeba i preventivní války s Irákem, ale stále nesmíme zapomínat na tradiční rozdíl mezi preemptivním útokem a preventivní válkou. Na druhé straně, *Národní bezpečnostní strategie* má zřejmě pravdu, když naléhá, aby byly přehodnoceny tradiční termíny, vzhledem k existenci nepřitele, který není spojen s žádným státem a je vyzbrojen ZHN (non-state enemies armed with WMD). „Možná se rozdíl (gulf) mezi preemcí a prevencí dnes tak zmenšil,“ napsal Michal Waltzer, „že je mezi nimi už jen velmi malý strategický (a tudíž i morální) rozdíl“ [18].

Spojené státy měly seznam preventivních operací proti Iráku připravený vždy. V r. 1994 Richard Haass (v současnosti vedoucí odboru politického plánování ministerstva zahraničí) napsal: „Koaliční útoky na irácká nekonvenční vojenská zařízení během operace *Desert Storm* v sobě obsahovaly prvky preventivního zasazení ozbrojených sil; zařízení, která byla předmětem útoku, v té době ještě nebyla na takové úrovni, aby mohla ohrozit průběh války (v Zálivu)“ [19]. Do doby, než začala vlastní operace *Desert Storm*, bylo osvobození Kuvajtu vedlejším; tím hlavním cílem bylo zničit irácké ZHN (WMD capacity) a co nejvíce ochromit konvenční vojenský potenciál (conventional military capabilities). Kuvajt mohl být osvobozen i bez bombardování cílů na iráckém území, i když by to bylo pravděpodobně nepoměrně obtížnější.

Předpokládejme na chvíli, že tradiční rozdíl mezi preemptivní a preventivní válkou existuje a že Irák skutečně představoval takovou hrozbu, jež by ospravedlňovala preemptivní útok. Každý, kdo podniká preemptivní útok, musí mít naprostou jistotu o hrozícím útoku, a také takovou sílu, aby byl s to provést rychlé a rozhodující údery, jež by zamezily přepokládané ofenzivní vojenské akce.

Není žádným tajemstvím, že není snadné odhadnout či přesně změřit záměry protivníka. Ty jsou odvozovány z jeho vojenského potenciálu. Bushova administrativa napsala rovnici: irácký potenciál rovná se irácké záměry. Ale záměry dělat co? Není sporu o tom, že Saddám Husajn chemické zbraně měl a velmi rád by měl i zbraně jaderné. Ale kvůli čemu? Bushova administrativa dospěla k závěru, že by tyto zbraně použil proti USA, jeho spojencům, přátelům. Ale nemohl by je použít jen jako vlastní, odstrašovací zbraň? Ve Spojených státech a v Izraeli má Saddám dva protivníky vyzbrojené jadernými zbraněmi. Pokud by neměl vlastní jaderné zbraně, co donutí jeho nepřátele, aby si to dvakrát rozmysleli, než na něj zaútočí? Právě tak existovala i potřeba vyrovnat sílu oslabených iráckých konvenčních sil.

A tady už můžeme spekulovat o skutečném důvodu útoku na Irák, proč si Bushova administrativa přála zaútočit dříve, než Irák získá jaderné zbraně. Odborník na Střední východ Stephen Zunes je toho názoru, že „irácké ZHN byly pod kontrolou a silně centralizovaný režim měl spíše zájem o to, aby zabránil americkému útoku, než aby nějaký vyprovokoval“ [20].

Bushova doktrína: pět komentářů

Bushova doktrína vyvolala řadu polemik, jak doma, tak v zahraničí, jež jsou stručně shrnuty v této kapitole. Konkrétně v ní někteří její kritici vidí další svědectví amerického

unilateralismu a arogance, vítězství neokonzervativismu zaměřeného na zajištění trvalého amerického prvenství ve světě. Jiní kritici ji pokládají za nebezpečný precedent, jenž ve svém důsledku umožní některým státům maskovat jejich agresi. Zbytek kritiků vidí v této doktríně jen pouhou snahu ospravedlnit útok na Irák.

Naproti tomu zastánci Bushovy doktríny trvají na tom, že v současné době probíhá **revoluce ve formách ohrožení** (threat revolution), jež vyžaduje nový způsob použití síly. Tragédie z 11. září (9/11 tragedy) byla varováním, že může přijít něco horšího, mnohem horšího, pokud se Spojené státy budou chovat tak, jak se chovaly během studené války. V sázce je právě tolik, jako za studené války, ale teď máme co do činění s protivníkem, kterému nezáleží na tom, zda bude žít, či zemře. Toto i jiná kontroverzní tvrzení mají jak mnoho stoupenců, tak odpůrců, kteří ukazují na její silná i slabá místa. V následujícím probereme jejich argumenty.

□ Ohrožení způsobené proliferací ZHN mezi sebevražednými teroristickým skupinami, jež nelze žádným způsobem odstrašit (undeterrable terrorist groups) je nové, skutečné, potencionálně vede ke katastrofě, ale Bushova administrativa se místo na něj soustřeďuje na Irák, který je spíše na periferii než ve skutečném středu hrozby.

Bushova administrativa naprosto správně určila opakování útoků z 11. září s jadernými zbraněmi jako to nejzávažnější současné ohrožení americké bezpečnosti. Jakékoli akce, včetně preemptivního útoku, by měly zabránit tomu, aby se tato hrozba uskutečnila. Al Kajda chce Spojené státy zničit a nikdo ji nemůže od tohoto cíle odstrašit. Od 11. září jsme s al Kajdou ve válce, což nastoluje otázku preempece. Jsme odhodláni pokračovat ve vojenských operacích v Afghánistánu proti tomuto nepříteli i jeho spojenci, Talibánu, až do té doby, než bude Afghánistán schopen sám zabránit tomu, aby se opět stal rájem pro al Kajdu.

Proč tedy Bushova administrativa zahájila druhou válku proti Iráku? Saddám Husajn údajně podporoval několik spiknutí, jejichž cílem bylo zavraždit otce prezidenta George W. Bushe. Jaké je ale spojení mezi Irákem a al Kajdou? Na konci září 2002 prezident Bush prohlásil: „Pokud mluvíme o terorismu, nelze rozlišovat mezi al Kajdou a Saddámem. Jsou to dvě stejně špatné, ničivé síly.“ A dodal: „Je nebezpečí, že se al Kajda stane prodlouženou rukou (extension) Saddámovy šílenství a nenávisti, a rozšíří zbraně hromadného ničení po celém světě.“ [21]

Nicméně oficiálně nebyly předloženy žádné důkazy spojující Saddáma Husajna s 11. zářím a ani žádný přesvědčivý důkaz o operačním spojení mezi Irákem a al Kajdou. Jak Saddám Husajn, tak Usáma bin Ládín Spojené státy zřejmě nenávidí, ale Husajn je světským diktátorem stalinského typu, který bez jakýchkoli skrupulí zmasakroval muslimské duchovenstvo, zatímco bin Ládín je náboženským fanatikem, jenž pokládá světské arabské režimy za rouhačství. Až na nenávist ke Spojeným státům ti dva nemají spolu vůbec nic společného, i když historie nabízí takových podivných spojení celou řadu, např. mezi Hitlerem a Stalinem, potom mezi Stalinem, Churchilllem a Rooseveltem.

Dejme tomu, že Saddám mohl předat ZHN al Kajdě z pomstychtivosti. Neexistují však žádné důkazy o tom, že se tak stalo, i když chemické a biologické zbraně měl Husajn řadu let. Režim Saddáma Husajna měl pod absolutní politickou kontrolou naprosto vše, protože kontrola znamená přežití. Mohl by vůbec Saddám Husajn, paranoidní a megalomaničtý stalinský diktátor, jenž má na svědomí represe proti radikálnímu islámskému duchovenstvu ve své zemi, předat své těžce získané ZHN islámským teroristům, jež jsou mimo jeho kontrolu?

Pokud je cílem Bushovy doktríny zabránit spojení terorismu se ZHN, nebylo by lepší zaměřit se na zničení zásob rozsáhlých skladů ZHN v zemích bývalého SSSR? Na rozdíl od Iráku je al Kajda skutečně mezinárodní (transnational) organizací, jež má své buňky přinejmenším v 60 zemích světa. Vzhledem ke svým značným finančním zdrojům, je al Kajda schopna využít příležitost, kterou jí nabízí množství špatně chráněných skladů ZHN, nemluvě už o tom, že si může najmout chudé vědecké pracovníky z bývalého SSSR. (K tomu všemu USA bez udání důvodu zkrátily peněžní prostředky - Nunn-Lugar funding - jež byly určeny pro Rusko právě na likvidaci velkých zásob ZHN).

Jádrem hrozby je al Kajda, ne Irák, a válka proti Iráku by mohla odčerpat peníze na válku proti al Kajdě, zhoršit situaci v Afghánistánu i oslabit obranu vlastního území USA. To byly důvody, proč před válkou s Íránem varoval bývalý poradce pro národní bezpečnost Brent Scowcroft [22].

Ministryně zahraničních věcí prezidenta Clintona, Madeleine Albrightová, uvedla, že „... dává velmi málo smyslu soustředit pozornost světa, armády, zpravodajské služby, diplomatické i finanční zdroje na invazi do Iráku, místo abychom se soustředili na plány al Kajdy vraždit nevinné lidi. Nemůžeme se pustit do takového ohromného úkolu, aniž bychom neomezili ten první“ [23].

Existují i další důvody proti této intervenci, např. ten, že celý muslimský svět nesouhlasí s válkou proti Iráku, a tak Bushova administrativa jen poskytuje motivaci dobrovolníkům, aby se hlásili do řad al Kajdy.

Zdravá strategie vyžaduje rozlišování mezi jednotlivými hrozbami, konkrétně jde o to rozhodnout, kteří nepřátelé jsou nejdůležitější (prioritizing of enemies). Dávat na jednu hromadu mezinárodní teroristické organizace, slabé státy, jež jim poskytují útočiště a podporu, a problémové státy, znesnadňuje rozlišování, plánování akcí a vynakládání zdrojů.

Situace je obdobná jako v prvních dvou desetiletích studené války, kdy Spojené státy pokládaly komunismus za centrálně řízený monolit. Nejenže nerozpoznaly různé nacionální antagonismy uvnitř komunistického světa, ale také nepoznaly, že různá komunistická povstání v dekolonizovaném třetím světě jsou především a hlavně produktem místních podmínek, jež vyžadují individuální (tailored) přístup, a ne jednu stále se opakující negativní reakci. Výsledkem této strategické krátkozrakosti byla intervence a následná porážka ve Vietnamu.

Nedokázat rozlišit mezi Husajnem a al Kajdou je cesta k politickému neúspěchu. Něco podobného dovozují dva bývalí pracovníci Sboru náčelníků štábů, jež měli na starosti boj s terorismem, a kteří tvrdí, že „zmatek a snadnost, s jakou se válka s al Kajdou změnila ve válku proti Iráku, ukazuje, že američtí představitelé stále nepochopili, co je al Kajda zač“ [24].

□ Bushova administrativa má pravdu, když říká, že odstrašení sebevražedných teroristů je neúčinné, ale mylí se, když popírá jeho účinnost vůči problémovým státům.

Podobně jako jiné země i problémové státy mají svou „zpáteční adresu“, v podobě cílů, na které lze útočit, včetně svých vůdců, kteří si na rozdíl od sebevražedných teroristů svého života váží. Přesto Bushova administrativa vyhodnotila Irák i další státy „osy zla“ - Írán a Severní Koreu - jako státy, jež nelze odstrašit.

Měla pro to dva důvody: Saddám Husajn použil ZHN již dvakrát, proti vlastnímu lidu a proti iránským jednotkám. Je „vyšinutý“, ne-li přímo „blázen“. Skutečnost, že Saddám již užil ZHN

ale nedokazuje jeho imunitu proti odstrašení, neboť jeho oběti nebyli v pozici, kdy by hrozila odplata. Proti nepřátelům, jež by mu mohli rány vrátit, se Saddám choval vždy opatrně. Není nevýznamné, že v první válce v Zálivu ZHN nepoužil – USA i Izrael byly v pozici, kdy mohly provést zničující odplatu.

A kdo vysvětlí, že na Korejském poloostrově se již přes padesát let neválčilo? Severní Korea je ten nejdéle existující problémový stát, jenž je nejen lépe vyzbrojen ZHN než Irák, ale má i lepší nosiče těchto zbraní. Neprobíhá tedy efektivní odstrašení Severní Koreje déle než jedno půlstoletí?

Ve své autoritativní práci Achillův štít: Válka, mír a historie (The Shield of Achilles: War, Peace, and the Course of History) se Philip Bobbitt zabývá problémem odstrašení problémových států. Jde o protiraketovou obranu a prodej balistických řízených střel.

Je rozumné se domnívat, že pokud velké západní státy vybudují obranu proti balistickým řízeným střelám, že to skutečně odradí problémové státy od útoku, více než hrozba jaderného zničení, které by určitě následovalo?

To by předpokládalo opravdu velkou psychologickou citlivost představitelů Iráku, Íránu a Severní Koreje, což je vzhledem k jejich charakteru velmi nepravděpodobné „... a bez vztahu k přežití těchto vůdců, protože ti se ohrožení nevystavují a posílají místo sebe vojáky“ [25].

Pokud jde o „šílenství“, může být Saddám přirovnáván k sebevražedným atentátníkům al Kajdy, kteří si více cení věci, za kterou bojují, než svého života? Byl by Saddám odhodlán obětovat svůj vlastní život a režim jen proto, aby zranil Spojené státy? Ať už byl irácký diktátor čímkoli, rozhodně si cenil svého života a postavení více než životů svých nepřátel, protože se nerozpákoval povraždít své vlastní spolupracovníky. Saddám je „racionální politický kalkulátor, který je schopen zcela změnit politickou linii, pokud by byl jeho režim ohrožen,“ napsal Jerrold Post, bývalý pracovník CIA (jenž pro CIA vypracovával profil Saddáma Husajna). „Pokud by byl zahnán do kouta, nestane se extrémně nebezpečným.“ [26].

Existuje-li argument ve prospěch toho, že Saddáma nešlo odstrašit, pak to byly jeho naprosto špatné politicko-vojenské kalkulace. Saddám zavlkl zemi do tří katastrofálních válek (druhá kurdská válka 1974-75, irácko-iránská válka 1980-88 a válka v Zálivu 1990-91), zcela nesprávně odhadl sílu i vůli svých protivníků, takže by mohl dojít k závěru, že jedině jaderné zbraně by mu mohly zaručit imunitu proti americké vojenské odpovědi na jeho budoucí agrese.

Je obecně známou věcí, že kult osobnosti diktátorů nahrává špatným strategickým úsudkům. „Pan Husajn má často nechtěné sebevražedné nápady,“ tvrdí Kenneth Pollack, bývalý pracovník CIA, analytik irácké armády, autor knihy Hrozící bouře: Důvod pro invazi do Iráku (The Threatening Storm: The Case for Invading Iraq). „Je to sázkař, který hraje nebezpečné hry, aniž by si uvědomoval jak nebezpečné ve skutečnosti jsou, protože neví vůbec nic o okolním světě a je obklopen pochlebňáky, jež říkají co si přeje slyšet.“ [27] V tomto ohledu vůbec není jako Stalin ke kterému bývá přirovnáván stoupenci tradičního odstrašování. Stalin byl krutý a bezohledný, ale zároveň byl opatrný a trpělivý. „Není pochyb o tom, že Saddám je velký obdivovatel a napodobitel Stalina,“ dovozoval na konci roku 2002 devadesátiosmiletý George Kennan. „Ale sklony k hazardování, jimiž se vyznačuje Saddámovo chování, byly Stalinovi zcela cizí.“ [28]

Richard K. Betts je přesvědčen, že i když je Saddám nebezpečný, nikdy by neudělal něco, o čem by nabyt dojmu, že to je sebevražedné [29]. Invaze do Kuvajtu dopadla katastrofálně, ale před jejím zahájením, v srpnu 1990, neměl Saddám jediný důvod domnívat se, že Spojené státy budou reagovat tak, jak potom reagovaly. První Bushova administrativa neudělala nic,

aby jej od invaze do Kuvajtu odradila, a nevědomky tak dala iráckému diktátorovi zelenou. Není pochyb o tom, že Saddáмова invaze do Íránu o deset let dříve byla také taková velká zmýlená. Naproti tomu byla více méně pochopitelná, ajatolláh Chomejní otevřeně vyzýval k podvracení Saddámovy režimu.

❑ *Bushova doktrína se správně soustřeďuje na změnu režimu, jako na ten nejefektivnější prostředek zničení hrozby, kterou představují problémové státy a slabé státy, na jejichž území nacházejí teroristé útočiště. Ale změna režimu představuje značné vojenské i politické riziko, jež bude záviset na místních, regionálních a mezinárodních podmínkách.*

Zaručené návody, jež jsou necitlivé vůči místním podmínkám a mezinárodním souvislostem, jsou návodem na katastrofu. Znovu George Kennan: „Zamítám doktríny. Snaží se definovat chování v budoucích situacích, bez ohledu na to, zda to bude či nebude přiměřené.“ [30] Příkladem takového doktrinárního chování, dogmatického, nerozlišujícího antikomunismu, byla americká intervence ve Vietnamu.

Cílem by neměla být změna režimu za každou cenu, ale spíše, případ od případu, by měla být vyhodnocována proveditelnost této změny, její cena, rizika, případně nechtěné následky, vzhledem k rozsahu a závažnosti hrozby.

Předcházející administrativy bojovaly převážně se symptomy agrese: útočník byl zahánán zpět za své hranice, respektive byl na něj vykonáván diplomatický nátlak, ale jinak zůstal nedotčen, byla mu ponechána volnost, aby se připravoval na příští boj. Administrativa Bushova otce se omezila na hlavní cíl války v Perském zálivu: vyhnat irácké síly z Kuvajtu. Nedokončila válečnou porážku Íráku, nesvrhla Saddáma Husajna. Clintonova administrativa upustila od rozhodného zasazení sil na Balkáně proti Bosenským Srbům, později i proti Srbsku; útokům al Kajdy proti americkým cílům v Africe, na Středním východě a v Perském zálivu čelila neúčinnými odvetnými údery řízených střel.

V protikladu k tomu je současná Bushova administrativa připravena jít přímo až ke zdroji agrese. Svrhla režim Talibánu v Afghánistánu a zničila režim Saddáma Husajna. Ale současné problémové státy nejsou slabými banánovými republikami Latinské Ameriky poloviny 20. století: i slabé státy, jež hostí teroristy, představují strategickou noční můru. Případné pokusy měnit režimy států v islámském světě by mohly přerůst ve „válku civilizací“ (clash of civilizations). Riziko rozpoutání takové války by bylo obzvláště vysoké, pokud by Saddám býval reagoval na americký útok použitím ZHN proti Izraeli, což by pravděpodobně vyprovokovalo podobný útok ze strany Izraele.

V případě Afghánistánu a Íráku Bushova administrativa soustředila pozornost i zdroje na změnu režimu. Vytvoření nového, stabilního politického řádu je náročné. Kolik bude stát vytvoření nového režimu v post-saddámovském Íráku a jak dlouho bude trvat? Nebo by bývalo stačilo Saddámův režim svrhnout a nechat věcem volný průběh?

Ukončit válku a vytvořit trvalý mír je obtížné. Spojené státy mají ve své historii dlouhou řadu nepovedených ukončení války: první světová válka, vietnamská válka, válka v Perském zálivu. Změny režimu s sebou nesou vojenskou, politickou a ekonomickou odpovědnost. Možná se podaří vytvořit v Íráku demokratický stát s tržním hospodářstvím. Bez ohledu na etnické složení, je to země strategicky daleko důležitější než Afghánistán, a kombinace relativně vzdělané populace, spolu s velkými zásobami ropy, a jeho sekulární historie představují

vhodný základ, na němž by bylo možné vybudovat stát, který by mohl sloužit jako alternativní model autoritářským a často ekonomicky zkorumpovaným režimům, jež na Středním východě převládají.

□ *Tím, že byla zásada „udeřit první“ (striking first) zařazena do oficiální doktríny, byla posílena představa Ameriky jako unilaterální, arogantní „supermocnosti“, necitlivé k zájmům druhých.*

V průběhu prezidentské kampaně v r. 2000 prezident Bush prohlásil: „Co se týče síly, náš národ je osamocený. Proto musíme být pokorní a užívat sílu takovým způsobem, aby podporovala svobodu ... Pokud bychom se stali arogantními, budou se na nás dívat jako na arogantní národ, ale pokud budeme pokorní, budou nás respektovat.“[31].

Nicméně preempce, a zcela jistě preventivní válka, nebývají obvykle sdružovány s velkou pokorou. V průběhu nastalé krize má velmoc vždy možnost „udeřit první“, zejména když reálná hrozba preempci ospravedlňuje, jako např. za kubánské krize v r. 1962, kdy Sovětský svaz tajně umístil na Kubě rakety s jadernými hlavicemi. Současná neokonzervativní agenda stálé americké nadřazenosti, vojenská převaha, ochota použít preemptivně či preventivně sílu, aby byly odstraněny nevyhovující režimy, rozšiřování amerických politických a ekonomických institucí, mohou vyvolat do budoucna trvalou izolaci a nepřátelství vůči Spojeným státům.

Vliv neokonzervativních ideologií v Bushově Bílém domě je nejvíce patrný v přezírání mezinárodních dohod a koalic, jež omezují americkou svobodu jednání. K tomu přistupuje víra ve ctnostné Spojené státy a jejich politické a ekonomické hodnoty, jako hlavního činitele celosvětové transformace. Již dlouho před 11. zářím požadovali neokonzervativci hyperaktivní zahraniční politiku, založenou na vyšších vojenských výdajích a soupeření s režimy, jež jsou „nepřátelské našim hodnotám“. Čtěli, aby USA přijaly odpovědnost za ochranu a rozšiřování mezinárodního řádu, jenž by lépe odpovídal „bezpečnosti, prosperitě a americkým zásadám“[32].

Ve skutečnosti preempce, ani změna nepohodlných režimů, není v americké historii nic nového. Dříve než začala válka z roku 1812, James Madison autorizoval vojenské operace na španělské Floridě jako preemptivní operace, mající za cíl zabránit Britům použít Floridu coby základnu, z níž by mohli útočit na Spojené státy. Nedlouho poté vyhlášená Monroeova doktrína byla jako preempce zaměřena proti intervenci evropských armád na západní polokouli. I zimní kampaň Spojených států po skončení občanské války proti indiánům na západě měla preemptivní povahu. V r. 1898 Spojené státy zahájily preemptivní útok na španělskou flotilu na Filipínách, i když tento cíl, ani místo, neměly nic společného s příčinami španělsko-americké války.

Zasedání Rady národní bezpečnosti č. 68 v r. 1950 jednoznačně přijalo myšlenku preemptivní jaderné války, pokud by byl zahájen sovětský útok či by bylo známo, že se chystá jeho zahájení [33]. Během studené války Spojené státy naplánovaly a provedly skryté (Guatemala, Írán) i otevřené (např. Grenada) operace sloužící ke svržení režimů, jež měly údajně sloužit rozšiřování sovětské moci a vlivu. Americká intervence ve Vietnamu byla ospravedlňována tím, že má být zabráněno tomu, aby asijské „domino“ neupadlo do komunismu. A americké akce během kubánské krize v r. 1962 byly také preemptivní: námořní „karanténa“ Kuby a hrozba jaderné odplaty Sovětskému svazu měly zabránit tomu, aby byla na ostrově zřízena stálá sovětská základna jaderných střel středního doletu. Prezident Kennedy našel východisko

z krize, jež hrozila, že přeroste ve válku (crisis short of war); přesto varoval, že „nemůžeme žít ve světě, kde palebná síla zbraní ohrožuje národní bezpečnost a vytváří maximální riziko“ [34]. Zřejmě má smysl intervenovat, aby bylo zabráněno malému problému, z něž by následně mohly vyrůst problémy velké.

□ *Bushova doktrína může být zneužita, představuje nebezpečný precedent, ze kterého si mohou vzít příklad i další státy.*

Existuje riziko, že doktrína postupně zdegeneruje na ospravedlnění útoků na režimy, jež se USA nebudou zamlouvat, a ne na režimy, které představují skutečnou „preemptivní“ hrozbu. Doktrína přímo vybízí ke svému zneužití, protože neuvádí žádná přesná kritéria, podle kterých lze určit, zda dané ohrožení ospravedlňuje preemptivní úder (preemptive strike).

Problémový stát není automaticky cílem preemptivní akce. Pokud ano, tak by Bushova administrativa nemluvila jen o válce proti Iráku, ale také o válce proti Severní Koreji. Co to je, co ospravedlňuje útok na Irák, ale ne na Írán či Severní Koreu, jež byly označeny stejně jako Irák, za státy „osy zla“? Pokud by Bushova doktrína existovala po druhé světové válce, byla by důvodem k útoku na Sovětský svaz a komunistickou Čínu? Obě země přece vyhovovaly definici „problémového státu“, jak ji uvádí *Národní bezpečnostní strategie*, včetně faktu, že se snažily získat jaderné zbraně (SSSR je získal v r. 1949, Čína v r. 1964).

„Protože doktrína neklade žádná omezení,“ uvádí jedna analýza *Národní bezpečnostní strategie*, „mohly by Spojené státy zvolit preemptivní akci, i když by v daném případě bylo vhodnější odstranění? A pokud by si toho byla druhá strana vědoma, mohla by udeřit jako první – což by následně vyvolávalo nutnost, aby Spojené státy stále zdokonalovaly svůj potenciál zbraní prvního úderu. Preemptivní svět vzniklý na základě logiky útoku (offense) a obrany (defense), by byl strašný.“ [35]

Jeden kritik Bushovy doktríny z Brookingsova institutu dovozuje, že tím, že doktrína „mlčí o důvodech, jež ospravedlňují preemptivní akce“ zvyšuje nebezpečí, že i jiné země „přijmou teorii preempce jako zástěrky k prosazení svých národních cílů ... Do té doby, než administrativa jasně nestanoví hranici, jež odděluje ospravedlnitelnou preempci od nezákonné agrese, a toto rozlišení bude přijato i ve světě, existuje riziko, že jí budou ospravedlňovány právě ty cíle, kterým mělo být zabráněno“ [36].

Rusko se již několikrát dovolávalo amerického souhlasu s preemptivní akcí k ospravedlnění vojenského zásahu v Gruzii, kterou čečenští separatisté (respektive teroristé, pokud dáváte přednost tomuto výrazu) využívají jako výchozí základny pro operace v Čečensku. Indie by mohla zaútočit na Pákistán, přičemž by se mohla odvolat na Bushovu doktrínu na základě obvinění, že Pákistán podporuje terorismus v Kašmíru. A konečně Čína by mohla ospravedlnit preventivní válku proti Tchaj-wanu, jako preventivního prostředku, jímž by se mělo zabránit nevýhodnému (pro Čínu) narušení vojenské rovnováhy v Tchajwanské úžině.

„Nemůže být ani v zájmu Ameriky, ani světa,“ argumentuje Henry Kissinger, „vypracovat zásady (principles), které by umožňovaly jakémukoliv státu neomezené právo na preempci, zásady, jež by byly v rozporu s jejich vlastní definicí ohrožení bezpečnosti (threats to its security)“ [37].

I když tedy důvody útoku na Irák jsou přesvědčivé, „preempci“ coby doktríně, chybí kritéria, která by byla obecně použitelná i pro jiné státy, což by mohlo v budoucnu vyvolat značné problémy.

Závěr

V dávných dobách studené války, dříve než Sovětský svaz vyzkoušel svou první atomovou bombu, se ozývaly v USA volající po preventivní válce proti dalšímu ďábelskému diktátorovi. Tyto hlasy pokračovaly i poté, co Sověti provedli výbuch své první bomby v r. 1949. Rok po této zkoušce, velitel Air War College otevřeně žádal americkou vládu, aby mu byl dán rozkaz k jadernému útoku na tehdy budovaná sovětská atomová zařízení. „A když jsem se obrátil ke Kristu,“ řekl velitel Air War College, „myslím, že jsem mu vysvětlil, proč to chci nyní, dříve než bude příliš pozdě. Myslím, že se mi podařilo mu vysvětlit, že bych tak zachránil civilizaci. Když ji [atomovou bombu] použijeme včas, můžeme zneschopnit nepřítele a zabránit tak jeho zločinům, dříve než se stanou.“ [38] Prezident Truman velitele školy vyhodil a dal přednost dlouhé, obtížné, ale ve svém konci překvapivě úspěšné politice zadržování a odstrašování.

Naproti tomu poté, co Rada bezpečnosti jednomyslně rezolucí 1441 odsoudila Saddámovo počinání, ale odmítla jednat, prezident Bush jednal, dříve, než mohlo být (a třeba by nikdy nebylo) pozdě. Neopakovala se situace z r. 1991, kdy Washington bez speciálního pověření od OSN odmítl zasáhnout, a tak zabránit masakru Kurdů.

Válka je hrozná, ale bez poskytnutí racionálních alternativ není vždy tím úplně nejhorším řešením. Nikdo nečekal, že potrvá pouhé tři týdny, s minimálními ztrátami na životech, s dobytím Bagdádu, s rozplynutím elitních Saddámových jednotek do ztracena. Okolnosti tohoto konfliktu se teprve postupně dozvídáme. Mezi nimi jsou i informace o kontaktech na irácké velitelské kádry, jejich podplácení (mnohé generály se Američanům podařilo koupit, aby nebojovali), o dobře honorovaných sabotážích a účinném přerušení komunikací mezi centrem a vojenskými jednotkami.

Irácká poušť je rozsáhlá, lze v ní ledacos skrýt. Občas dojde k objevu toho kterého důkazu (například pojezdných laboratoří bakteriologických zbraní v Mosulu, duben 2003). Početný tým 1200 expertů objevil dílčí důkazy, ale nikdy to nebyl ten žádaný, kardinální důkaz.

Na Saddámově programu ZHN v trvání minimálně dvaceti roků se podílely tisíce lidí, z nichž mnozí se dodnes bojí promluvit. Inspektoři zatím objevili rozsáhlou síť laboratoří, v nich nové, dřív nezaznamenané bakteriologické materiály. Našly se i důkazy o úsilí produkovat zbraně, jejichž existenci Saddám popíral. Nabízí se ovšem otázka, proč Saddám, který neváhal takovými zbraněmi zabít vlastní obyvatelstvo, je během invaze nepoužil. K dispozici je řada ne vždy se vylučujících vysvětlení. Je možné, že Saddám dal přednost sankcím, jež uvalila OSN, které způsobily Iráku miliardové škody, dovedl svou zemi do války a svůj režim k zániku, aby ochránil zbraně, které neměl a které nikdy neexistovaly?

*Podle The Bush Doctrine and War with Iraq, Jeffrey Record, Parameters, Spring 2003,
Stav iráckého politického počasí, Ota Ulč, Nový Polygon č. 5, 2003/red.*

Odkazy z textu:

- [1] Ota Ulč, „Stav iráckého politického počasí“, *Nový Polygon* č. 5, 2003.
- [2] The National Security Strategy of the United States of America. Washington: White House, September 2002, str. 13. Dále jen Národní bezpečnostní strategie.
- [3] Text projevu prezidenta Bushe na vojenské akademii ve West Pointu je na adrese <http://www.nytimes.com/2002/06/01/international/02PTEXT-WEB.html>.
- [4] Donald RUMSFELD. „The Price of Inaction Can Be Truly Catastrophic.“ *Asahi Shimbun* (Japan), 10 September 2002.

- [5] Národní bezpečnostní strategie, str. 14.
- [6] Citováno podle Kevin WHITELAW, Mark MAZZETTI, "Why War?" U.S. News and World Report, 14 October 2002.
- [7] Národní bezpečnostní strategie, str. 15.
- [8] Citováno podle William KRISTOL, "Taking the War Beyond Terrorism." The Washington Post, 31 January 2002
- [9] The President's State of the Union Address. Washington, 29 January 2002.
- [10] Projev ve West Pointu, viz [3].
- [11] Citováno podle Scott PETERSON, "Can Hussein Be Deterred?" Christian Science Monitor, 10 September 2002.
- [12] US Department of Defense. DOD Dictionary of Military and Associated Terms. Washington: Joint Publication 1-02, 2001, p. 333.
- [13] Tamtéž.
- [14] Citováno podle David E. SANGER, "Beating Them to the Prewar," The New York Times, 28 November 2002.
- [15] Citováno podle Michael ELLIOT, "Strike First, Explain Yourself Later," Time, 24 June 2002.
- [16] National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction. Washington: White House, December 2002, p. 3.
- [17] "President Bush's Speech on the Use of Force." The New York Times, 8 October 2002.
- [18] Michael WALZER. "No Strikes." New Republic, 30 September 2002, p. 20.
- [19] Richard N. HAAASS. Intervention, The Use of American Military Force in the Post-Cold War Era. Washington: Carnegie Endowment for World Peace, 1994, p. 51.
- [20] Stephen ZUNES. "The Case Against War." The Nation. 30 September 2002, pp. 11-16.
- [21] Citováno podle Mike ALLEN, "Bush: Hussein, Al Qaeda Linked." The Washington Post, 26 September 2002.
- [22] Brent SCOWCROFT. "Don't Attack Iraq." The Wall Street Journal, 15 August 2002.
- [23] Madeleine K. ALBRIGHT. "Where Iraq Fists In on the War on Terror." The New York Times, 13 September 2002.
- [24] Toni JUDET. "The Wrong War at the Wrong Time." The New York Times, 20 October 2002.
- [25] Philip BOBBITT. The Shield of Achilles: War, Peace, and the Course of History. New York: Alfred A. Knopf, 2002, p. 685.
- [26] WHITELAW, MAZZETTI, p. 5.
- [27] Kenneth M. Pollack, "Why Iraq Can't Be Deterred." The New York Times, 26 September 2002.
- [28] Citováno podle Jane MAYER, "A Doctrine Passes," The New Yorker, 14 and 21 October 2002.
- [29] Richard K. BETTS. "Suicide from Fear of Death?" Foreign Affairs, January/February 2003.
- [30] MAYER.
- [31] "2nd Presidential Debate Between Gov. Bush and Vice President Gore." The New York Times, 12 October 2000.
- [32] "Statement of Principles." Project for the New American Century, 3 June 1997.
- [33] Scott D. SAGAN. Moving Targets, Nuclear Strategy and National Security. Princeton, N.J.: Princeton Univ. Press, 1989.
- [34] Citováno podle Todd S. PURDUM, "The Missiles of 1962 Haunt the Iraq Debate." The New York Times, 13 October 2002.
- [35] Dave MCINTYRE. Understanding the New National Security Strategy of the United States, Institute Analysis 009. Washington: ANSER Institute for Homeland Security, September 2002, p. 4.
- [36] Ivo H. DAALDER, James M. LINDSEY, and James B. STEINBERG. "The Bush National Strategy: An Evaluation." Brookings Institution Policy Brief. Washington: Brookings Institution, 4 October 2002, p. 2.
- [37] Tamtéž, str. 8.
- [38] Major General Orville A. Anderson, citováno podle Allen RANKIN, "U.S. Could Wipe Out Red A-Nests in a Week, Gen. Anderson Asserts," Montgomery Advertiser, 1 September 1950.